

Већ 20 година, израз "црногорски премијер Мило Ђукановић" делује као плеоназам. Ко би па други био црногорски премијер, осим човека који у свом животу ваљда није ни обављао никакву другу, или битно другачију, функцију?!

Осим што је, у једном наврату, био председник Црне Горе (1998-2002), а у једном тренутку направио политичку паузу (од новембра 2006. до фебруара 2008), Мило Ђукановић заиста је претходне две деценије провео на челу црногорске владе. На свој 29. рођендан године започео је први мандат, а сада му тече шести. Све остало се променило у међувремену: држава, и то неколико пута; међународне околности, у више праваца; чак и Милови политички ставови (последњу деценију 20. века започео је претећи Хрватима, а завршио ју је извињавајући им се)... Али не и његова функција. Као и тог фебруара 1991. када га је прогуро Слободан Милошевић лично, или његова струја, тако и данас, као једини преостали припадник некадашњег Савеза комуниста Југославије који је и даље присутан на најзначајнијој политичкој сцени, Ђукановић је црногорски премијер. Без иједног дана проведеног у опозицији.

Било где остати на власти толике године представљало би поприличан куриозитет. На савременом Балкану – где вечити обрачун Истока и Запада не може ни да дође до изражаја од непрестаних локалних сукоба – то је друштвени, а вероватно и научни и биолошки феномен, који ће свакако бити проучаван дуго пошто Мило Ђукановић оде у пензију.

Па ипак, упркос таквом учинку, низу политичких тријумфа које је наређао, а и нимало занемарљивом личном богатству које сада поседује, Мило Ђукановић се изузетно ретко смеје. Малтене је немогуће пронаћи његову фотографију на којој има безбрижан израз лица какав је углавном "носио" Џорџ Буш, или видео снимак на којем се понаша опуштено и весело попут Силвија Берлусконија. Можда та Милова вазда присутна и наглашена озбиљност, проистиче из његовог схватања понашања државника у јавности. А можда је то нека незаобилазна, много страшнија него што изгледа на први поглед, цена

дуготрајног владања у једном од најкрвавијих периода балканске историје.

Само црногорски премијер зна шта је од та два.

Кошарку воли, шах му се смучио

Једног дана, верују многи критичари Мила Ђукановића, али и бројни италијански тужиоци, ово ће бити прве сцене неког криминалистичког филма снимљеног по истинитој причи. За сада, међутим, биографија која почиње у Никшићу 15. фебруара 1962. године искључиво представља увод у детињство најдоминантнијег црногорског политичара новије историје. Детињство које је, према доступним подацима, било веома уобичајено, рекли бисмо чак и досадно за посматраче са стране.

Као најмлађег од троје деце, отац Радован је највише размазио малог Мила, којег је, верује се, штитио на сваком кораку. Пошто је Радован био судија и истакнути члан Савеза комуниста, његова заштита није била нимало наивна ствар. Уколико је заиста помагао Милу да уђе и "укорени се" у политици, та помоћ је вероватно била од немерљивог значаја будућем црногорском лидеру.

Из ове перспективе, чини се да је мали Мило био "немиран" једино на кошаркашком терену. Кошарку је као клинац тренирао, а да га школа (Радован) није одвукла на другу страну, можда би направио пристојну каријеру у игри под обручима, за коју је био, кажу, прилично талентован. Са својих скоро два метра висине, многима и данас више личи на кошаркаша него на државника, а чињеница је да му је тај спорт остао вечита пасија. Током целокупне политичке каријере, која траје, ево, већ више од 20 година, Ђукановић је налазио времена да уживо посматра најважније утакмице клубова и репрезентација за које је навијао. Заједно са државама, репрезентације су се мењале, као и Милова наклоност њима, али његова љубав према кошарци остала је иста као и у детињству.

За разлику од љубави према шаху, који му се, како је рекао у чувеној изјави из 1991. године, огадио "због шаховнице". Али, о томе нешто касније.

Млад, лијеп и паметан

Уз помоћ оца Радована или без ње, тек, Мило се учланио у Савез комуниста чак и пре него што је постао пунолетан или завршио гимназију, са 17 година, тачније 1979. На тако рано учлањење тако полетног комунисте из тако угледне породице, надовезао се вртоглави успон у хијерархији тада једине дозвољене партије. Врло брзо, још за време студија (дипломирао је на Економском факултету у Подгорици), улази у руководеће органе омладинских организација, а већ 1986. и у Председништво Савеза социјалистичке омладине Црне Горе, у којем се задржао све до 1988. године и из којег су му била отворена нова врата, међу њима и она која воде у тада свемоћни Централни комитет СКЈ. Ђукановић је у ЦК СКЈ, у његовом последњем саставу, био најмлађи члан.

Темељне друштвене промене у Србији, које је иницирао Слободан Милошевић, као да су улиле додатну снагу у младалачки енергичног Мила Ђукановића, који је крајем осамдесетих, због оштрих иступа против дотадашњег црногорског републичког и партијског руководства, добио надимак "Бритва". А антибирокуратска револуција, коју су у Црној Гори повели Момир Булатовић, Светозар Маровић и Ђукановић, била је веома благонаклона према младим људима оштрог језика. Као што је и Милошевић био благонаклон према свима који су му изражавали наклоност у том, почетном периоду његовог устоличавања. Пошто је утицај Слободана Милошевића, који је и сам био Црногорац пореклом, био врло велики у Црној Гори, не би требало олако одбацити гласине да је, на ванредном конгресу црногорских комуниста у јануару 1989, управо он погурао тада још ни 27-годишњег Ђукановића до места секретара Председништва Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе.

Вечити противници зближавања Србије и Црне Горе (као што је, на пример, лидер Либералног савеза Црне Горе Славко Перовић), касније су приписивали тајним, безбедносним службама одлучујућу улогу у "догађању народа" у Црној Гори. Што, отприлике, увек и раде. Када год на улице изађе много Срба, или Црногораца наклоњених Србима, ови "обавештени" људи препознају у том чину рукопис некадашње Службе државне безбедности и њених правних наследника. Ако су у праву, онда је та акција СДБ била једна од најузалуднијих, пошто су грађани Црне Горе тих година,

крајем осамдесетих и почетком деведесетих, били листом иза новог руководства, оличеног у Булатовићу, Ђукановићу и Маровићу, који су у средствима информисања називани "младим, лијепим и паметним". Против њих тројице, дотадашњи црногорски партијски и републички функционери, као што су Вуко Вукадиновић, Божина Ивановић или Миљан Радовић, нису имали никакве шансе да задрже своје положаје.

"Коначни" обрачун са Хрватима

Са младалачком енергијом и тако утицајним положајем, Мило је у тадашњим околностима – и са својим тадашњим ставовима – могао само да напредује. А револуција је оставила многа кључна места упражњена, међу њима и премијерско. На изборима у децембру 1990. године, првом вишестраначком такмичењу после више од пола века, Савез комуниста Црне Горе освојио је надмоћну већину гласова, која је омогућила самостално формирање Владе. Пошто је Момир Булатовић, свега пет и по година старији од Ђукановића, победио на председничким изборима те постао председник Црне Горе, сада је био ред на Мила да доспе на важну државну функцију, овог пута позицију премијера. Ипак, одлука СКЦГ да баш Ђукановића предложи за шефа "прве демократске" Владе није била мало изненађење, с обзиром на то да је он тек био напунио 29 година, по чему је био најмлађи премијер у целој Европи у том тренутку.

Одлука је, међутим, била неопозива, пошто је аминована и из Београда. Чим се Слободан Милошевић сложио са избором Ђукановића – ако га није већ и он сам предложио, у шта појединци верују – ништа, па ни младост, није могло да спречи Мила од преузимања руковођења црногорском Владом.

Колико је тада био поносан на себе, толико би данас Ђукановић, да може, избрисао из сећања тај мандат. Јер, почетком деведесетих, док су започињали ратни окршаји на СФРЈ просторима, Мило Ђукановић био је међу онима који су, судећи према изјавама, једва чекали да сукоби избију, како би се више решила национална питања у овом делу Европе. Као сведочанство његовој тадашњој спремности да се лати оружја, сведочи већ поменута изјава како је и шах омрзнуо због хрватске шаховнице, као и његова најава да ће се Црна Гора у предстојећем рату "једном за свагда разграничити са Хрватском, али не по мапама које су цртали приучени бољшевички картографи". Док је ратни пожар захватао умирућу СФРЈ, деловало је као да Слободан Милошевић нема оданијег следбеника и сарадника од Мила Ђукановића. Чак је и на оданост Момира Булатовића пала извесна сенка сумње, када је ставио свој потпис на самосталност Црне Горе (мада је потпис повукао већ сутрадан), али не и на Ђукановића, који је важио за "највећег Србина међу Црногорцима", како га описује један познати кошаркаш, који је у Никшићу

Пише: Миодраг Зарковић
среда, 16 децембар 2009 23:57

својевремено похађао основну школу са Милом, који је још тада, у најранијој младости, представљао себе као српског националисту.

Данас тај кошаркаш, иначе, уопште није у контакту са Ђукановићем, управо због тога што је Ђукановић, средином деведесетих, потпуно променио политику и од изразитог про-Србина постао најгласнији анти-Србин.

Посвађао се с Миром, заратио са Слобом

Убрзо пошто је на незаборавном Европском првенству у Атини 1995. године, на којем су наши кошаркаши освојили златну медаљу и изазвали општенародно одушевљење, као велики навијач (који је присуствовао свим утакмицама) прославио тријумф са играчима и стручним штабом, Мило је доспео у сукоб са Слободаном Милошевићем и, нарочито, његовом супругом Мирјаном Марковић. Милово супротстављање председници Југословенске левице је, према једној верзији, било и главни окидач за разлаз Ђукановића и Милошевића. Како се то црногорски премијер замерио супрузи српског председника није баш најјасније, пошто су обе стране увијале то размимоилажење у идеолошке обланде. Причало се да је Ђукановић, на пролеће 1996. године, спречио долазак ЈУЛ-ових кадрова на одговорна места у Црној Гори, нарочито у црногорском економском систему, на шта је партија Мирјане Марковић узвратила првим јавним оптужбама о шверцу цигарета, које су освануле у београдској штампи.

Из данашње перспективе, јасно је да је то била тачка које после није било повратка. Чиме год да је био инициран разлаз Милошевића и Ђукановића, два доскорашња саборца више ништа није могло да зближи када је црногорски премијер постао миљеник Запада.

Да, миљеник у буквалном смислу те речи. Већ са првим назнакама да је окренуо леђа српском председнику, црногорском премијеру почела је да стиже свакојака могућа подршка – политичка, дипломатска, па и новчана – из Вашингтона и Брисела, који су такву "пукотину" у југословенском естаблишменту одавно прижељкивали. У изјавама западних званичника, на пример, Милошевићу је често поручивано да "не сме да дира Црну Гору" и њено демократско руководство, иако српски председник никада и није показивао никакву намеру да се са Подгорицом обрачунава оружаним средствима.

Било како било, у тренутку када се Слободан Милошевић, почетком 1997, кандидовао за председника СР Југославије (пошто му је Устав бранио трећи узастопни мандат на месту председника Србије), најгласнији противник те иницијативе био је управо Ђукановић, који је српског лидера тада оцењивао као човека "превазиђене политичке мисли".

Под заштитом Запада

Удаљавање од Милошевића имало је за последицу и удаљавање од Момира Булатовића, који је остао веран званичном Београду, али и приближавање српској опозицији, која је поверовала да је у Милу добила моћног и искреног савезника. Црногорски премијер је, тако, недвосмислено подржао протесте коалиције "Заједно" у зиму 96/97, а српска опозиција је, заузврат, на све начине подржавала Ђукановића на црногорским председничким изборима, који су одржани на јесен 1997.

Неизбежан изборни сукоб Ђукановића и Булатовића припао је Милу, после контроверзног другог круга, минималном разликом од непуних пет и по хиљада гласова (Булатовић је у првом кругу добио више гласова од Ђукановића, а остала три кандидата су после подржала управо Булатовића, чије су присталице, после бројања гласова у другом кругу, оптуживале Ђукановића да је покрао изборе). Тако тесном тријумфу свакако је допринело и активно учешће многобројних црногорских студената из Београда, којима је из Србије организован превоз до гласачких места у Црној Гори. Један од главних организатора те акције, рођени Београђанин црногорског порекла, касније је исказивао силно разочарање у Ђукановића и причао да му никада не би организовао долазак толико гласача, да је знао да ће овај касније одвести Црну Гору путем самосталности.

Многи у Србији такође нису имали никакву представу о томе како би Ђукановић, до скоро "најсрпскији" црногорски политичар, ускоро могао да тражи одвајање Црне Горе

од Србије. А они који су и наслућивали такав расплет, нису превише марили за ту могућност. Јер, у последњим годинама претходне деценије, српским опозиционим лидерима је Ђукановићева Црна Гора, заштићена већ поменутиим упозорењима са Запада, била својеврсно уточиште од Милошевића, па и место на којем су се најчешће састајали са својим помагачима из Западне Европе и САД. Осећајући да коначно могу да сруше Милошевића, лидери српске опозиције нису оклевали да се ослањају на Ђукановића, за кога су и сами могли (или чак и морали) да претпоставе да ће, чим прилике омогуће, почети да следи неке своје, а не опште интересе.

Зближавање са Ђинђићем

Пре његових специфичних интереса, до изражаја су прво дошли његови нагони за политичким самоодржањем, који су му помогли да изађе као победник из дуела са дојучерашњим најближим сарадником – и кумом – Момиром Булатовићем. Булатовић се можда превише ослањао на подршку званичног Београда, па је у двобоју са Ђукановићем остао и без председничке функције и без партије, пошто је Мило током 1997. преузео потпуну контролу на Демократском партијом социјалиста. Булатовић се убрзо исписао из чланства и основао Социјалистичку народну партију, која је остала поуздан партнер Слободана Милошевића (барем до петог октобра 2000. године).

Ескалација тероризма на Космету довела је до НАТО агресије почетком 1999, а агресија је показала да Ђукановић малтене не сматра више Београд својим главним градом, иако је само два месеца пре почетка бомбардовања тврдио да Црна Гора није Словенија и да ће република којом руководи остати у Југославији. Већ прве вечери НАТО удара, 24. марта, у обраћању грађанима оптужио је српски државни врх да је испровоцирао НАТО интервенцију, иако су у том тренутку бомбе падале и по територији његове републике (убрзо су, међутим, престале, што се објашњава управо "кооперативним" ставом Ђукановића). Ипак, ни такви, јавно саопштени ставови, засновани на очигледним манипулацијама (у то је време сваком овдашњем становнику, вероватно очигледније него данас, морало бити јасно да НАТО није напао Србију само зато што их је Милошевић провоцирао), нису навели српску опозицију да окрене леђа Ђукановићу. Напротив, како се борба против Милошевића заоштравала – а заоштравали су је и режим и опозиција – тако су Милошевићеви политички противници све чешће одлазили у Црну Гору, где су заједно са Ђукановићем, а много више специјалним изасланицима за Балкан које су слали Вашингтон и Брисел, правили планове за рушење београдског режима. За неке опозиционаре, чак ни Црна Гора није била довољно безбедна (рецимо за Вука Драшковића, на кога је у Будви 15. јуна 2000. покушан атентат), али ипак је "Милова држава" остала омиљено склониште од Милошевића. Поготово за Зорана Ђинђића, председника Демократске странке, који се током честих боравака у Црној Гори прилично зближио са Ђукановићем.

Оптужбе за организовани криминал

Многи су још тада сумњали да је блискост Ђукановића и Ђинђића заснована на још нечему, а не само на заједничком политичком противнику – Милошевићу. Такве сумње само су се појачале после петооктобарске промене власти у Србији, јер је Ђукановић остао најблаже речено уздржан према Београду, чак и када је Милошевића заменио Војислав Коштуница. Није мали број оних који су примећивали да Ђукановићево нимало пријатељско држање према новом југословенском председнику највише одговара Ђинђићу, новом српском премијеру којем је, после пада Милошевића, једина права препрека ка потпуном освајању власти био управо Коштуница.

Сва нагађања око тајних или прећутних споразума Ђукановића и Ђинђића, добила су априла 2001. године снажан ветар у једра, серијом текстова у загребачком недељнику "Национал", у којем су управо ова два политичара означена као предводници опасне криминалне групе која контролише шверц цигарета у овом делу Европе. Према изворима "Национала", Ђукановића и Ђинђића повезао је Станко Цане Суботић, "контроверзни бизнисмен" са Уба и трећи најважнији члан клана који је, како је писао овај недељник, одговоран не само за лукративно кријумчарење дувана, већ и за многа убиства.

Очекивано, реакције црногорског председника и српског премијера биле су моменталне и оштре, демантујући истинитост "Националових" навода. Ђукановић је чак најавио да ће тужити "Национал" због клевете, исто као и Суботић који је тада постао – и до данас остао – медијска звезда широм Балкана, иако је до "Националових" чланака био потпуно анониман. Имиц који је тада стекао, међутим, Ђукановић никада није успео да скине у потпуности. За разлику од Ђинђића, после чије се насилне смрти више није писало о његовим евентуалним везама са организованим криминалом, Ђукановићево име непрестано се провлачи у причама о балканским мафијама. Посебно су по Мила незгодна сведочења Ратка Кнежевића, његовог венчаног кума и некада блиског

сарадника, који у честим јавним иступима жестоко оптужује црногорског лидера, наводећи многе податке из прве руке. У недавним иступима, Кнежевић је Мила повезао и са прошлогодишњим убиством Ива Пуканића, власника загребачког "Национала".

Дај човеку имунитет да видиш какав је

С обзиром на то да је каријеру ипак започео као близак Ђукановићев сарадник, Кнежевићеве оптужбе никада нису добиле никакву посебну тежину. Тачније, јавност их је најчешће схватала као речи осветника, а не речи праведника, тако да, упркос томе што су нашироко цитиране и преношене, Кнежевићеве оптужбе на рачун Мила Ђукановића никада нису произвеле неку правну последицу.

Као и остале, уосталом. Ниједно сведочанство о евентуалним криминалним активностима Мила Ђукановића није довело до његовог појављивања на суду, изузев прошлогодишњег, прилично тајновитог путовања у Бари, где је више од шест сати одговарао на питања тамошњег јавног тужиоца.

Италијански истражни органи већ више од десет година истражују наводне везе Мила Ђукановића са организованим криминалом, а посебно шверцом цигарета. У њиховим извештајима, често се помиње његово име, или имена Милових најближих сарадника (Веселина Баровића, на пример). Пре шест година, италијански Антимафијашки биро чак је покренуо захтев за хапшење Мила Ђукановића. Окружни судија у Напуљу одбацио је тај захтев, уз образложење да Ђукановића, као црногорског премијера, штити имунитет. Али, захтев је наредне године ипак одобрен на вишој судској инстанци, на основу тога што Црна Гора тада, у децембру 2004, није била независна држава, па самим тим ни Ђукановића није штитио премијерски имунитет. Средином 2005, италијанско министарство иностраних послова потврдило је да ће Ђукановић бити ухапшен уколико уђе у Италију, чији су истражни органи повезали Милове послове са криминалним активностима многих напуљских мафијашких породица. Ипак, од јуна 2006, када је Црна Гора званично постала независна држава, Мила Ђукановића поново штити имунитет.

Није мали број оних који верују да је то прави разлог Ђукановићевог дуготрајног опстанка на власти. Кажу, он никада није ни смео себи да допусти прелазак у опозицију, јер би то довело до његовог привођења и хапшења.

Нормално, све такве констатације сам Ђукановић одбацује као неозбиљне или злонамерне. Шта год да га мотивише, Ђукановић ипак некако успева да се одржи тамо где је недодирљив истражним органима, ма из које земље да су. Није му увек било лако да сачува власт, у неколико наврата био је опасно близу политичког пораза, али је сваки пут успевао да се дочека на ноге.

Додуше, у рововски подељеном гласачком телу какво је црногорско, нико и не може да рачуна на убедљиве тријумфе, што изгледа најбоље схвата управо Ђукановић, који је вазда умео да на тесним изборним победама гради грандиозне политичке пројекте. Попут, на пример, црногорске независности, којој је почетком деведесетих био ватрено супротстављен, да би је касније тихо присвојио а на крају гласно изнео, тако што је на референдуму 2006. године његов блок сакупио таман онолику подршку колика му је била неопходна за одвајање од Србије.

Када је, на инсистирање Хавијера Солане и многих других европских моћника, граница за успех црногорског референдума о независности постављена на 55 одсто изашлих гласача, многи су поверовали да је Ђукановићу (чију је намеру да се одвоји од Србије подржавала, од великих сила, у том тренутку једино Америка) дат немогућ задатак. Они опрезнији су, међутим, претпостављали да за Ђукановића ниједан задатак није неостварив, ако је повезан са опстанком на власти.

Референдум још не, а к`а ће не знамо

Понашање Мила Ђукановића и његових најближих сарадника према званичном Београду после петог октобра 2000. године, јасно је доказивало да њима није сметао Милошевић, већ Србија као таква. По одласку СПС-а и ЈУЛ-а са власти, црногорско руководство је новим српским и југословенским властима, уместо очекиване добре воље, непрестано слало ултиматуме и оптужбе како је идентитет Црне Горе и даље угрожен великосрпским национализмом. Ђукановићеве симпатије према Зорану Ђинђићу биле су нескривене, али је зато Војислава Коштуницу описивао истим изразима које је раније користио за Милошевића – "човек прошлости".

Мило Ђукановић - Мали маршал из Никшића града

Пише: Миодраг Зарковић
среда, 16 децембар 2009 23:57

